

Test tematske apercepcije/TAT

Prof. Dr Jasna Veljković

TAT

- TAT i Roršah su” kraljica i kralj” projektivnih tehnika.
- Nekada je merilo kliničke kompetence bilo znanje primene i interpretacije ovih tehnika.
- Još na početku 20.v., zabeležena je primena slika i fotografija koje prikazuju ljude u različitim, potencijalno dramatičnim pozama i situacijama u cilju stimulisanja fantazije ispitanika.

TAT

- Savremeni TAT i nj. autori imaju dosta istorijskih preteča.
- To su ipak pretežno bile spontane ideje, koje nisu bitno uticale na Marraya.
- **Henri Mari**, radio na Harvadu.
- **TAT prvi put prikazan još 1935.**
- Prvi autor je bila **Christina Morgan** a **Mari** je njenu ideju **sistematski razvio.**

TAT

- Današnja serija slika koja se izlaže, donekle se razlikuje od prvobitne.
- Bilo je više promena do sada.
- One su se odnosile na zamene pojedinačnih slika ali je tehnika kao celina ostala nepromenjena.

Opis testovnog materijala

- Standardna serija, **31 slika**.
- Slike obeležene rednim brojem i oznakom kategorije.
- **Kategorije se odnose na pol i uzrast.**
- Slike za **muški pol-oznaka: M, Mb i B.**(male, male boy and boy).
- **Ženski rod: GF i G**(female and girl).
Neke slike su zajedničke i nose samo oznaku brojeva.

Opis testa

- Sve slike su crno/bele
- Neke su uzete iz ilustrovanih časopisa, neke su reprodukcije poznatih umetnika, manji broj specijalno radjen za TAT.
- Slike prikazuju pojedince, parove ili grupe u nedovoljno jasnim odnosima ili uslovima, sa izrazima izvesnih opet nedovoljno definsianih osećanja.
- Jedan mali broj slik je bez ljudi, jedna karta je sasvim bela.

Primena, uputstva, intervencije

- Obično se primenjuje u sastavu baterije.
- Visoka je zavisnost učinka od spremnosti i sposobnosti ispitanika da improvizuje priče, da tematski mašta i verbalizuje.
- Način primene: individualan
- Odgovara modusu operandi kliničke metode.
- Mari je predvideo i mogućnost prilagodjavanja sadržaja instrukcije ispitanicima.
- Moguće dve vrste instrukcija: jedna za obrazovanije i zrelije, druga za manje obrazovane i mlađe ispitanike.

Primena, uputstva, intervencije

- Osnovna razlika je u podvlačenju kakav test je u pitanju.
- Kod normalnih, zrelih, obazovanih-test mašte.
- Kod ostalih, to ne treba reći, već-treba ispričati neku priču.
- Ispitivač radi ovaj test kad znašta može da učini a eventualnim uvidom u nesvesnu motivaciju ispitanika.
- Nisu svi ispitanici podesni za TAT,

Primena, uputstva, intervencije

- Važno je istaći da oni treba da navedu **o čemu je reč, šta se dogadga, šta je tome prethodilo, šta likovi misle i osećaju i kako će se priča završiti.**
- Potrebno ohrabriti nesigurne.
- Minimalna intervencija dijagnostičra je uvek opravdana.
- Sastoji se u davanju vokalnih signala ispitaniku da ga pratimo.
- Intervencija proverre-kod onih koji govore nerazgovetno ili tiho.

Primena, uputstva, intervencije

- Ako nam neki odgovori nisu dovoljno jasni, možemo na kraju da tražimo objašnjenje.
- Intervencije kod hipoproduktivnih-ima za cilj da ukloni skučenost a postkne ispitanika na veću produktivnost.
- Npr, ponovimo nedovršenu rečenicu koju je ispitanik započeo a nije dovršio...
- Pojačani pritisak-postavljanjem pitanja.Šta ovo ljudi misle i osećaju...

Cilj je: da svede dužinu priča na propisanu meru.

- Više formi hiperporduktivnosti, npr. iznošenje priča u više alternativa, tada se insistira da se odluči za jednu priču.
- Neki ispitanici pričaju duge tekstove, bez prekida.
- Ukoliko je neka želja manje ostavarena u realnosti, više će se o njoj fantazirati.
- TAT je tako odabran da **podstiče likove iz fantazije koji su reprezentanti potreba.**

Murray je predpotsavio

- (kao što i jeste), da ličnost ima više različitih potreba.
- Po tome je bliži McDougalu nego Frojdu.
- Po prirodi slikovno-simboličke reprezentacije potreba srecemo inace u snovima ili fantaziji .
- Tu uvek nailazimo na inscenacije sa ljudima kao protagonistima.
- Tako je i na TAT.u

- U kritičnim iskustvima ličnosti dolazi do sukoba čitavog spleta potreba sa spletom pritisaka i ograničenja.
- Konflikti ličnosti, pojavljuju se u fantaziji kao dramatične scene.
- To su konflikti koji imaju dinamičan tok, borbu, svadju.

TAT i rana trauma

- Svaki sukob je sukob protagoniste sa rivalom, voljenim i omraženim bićima.
- Potrebe i stavovi koji su potisnuti i čija je aktualizacija u realnosti onemogućena, vuku poreklo iz ranih iskustava.
- Oni ometaju razvoj i normalno ponašanje.
- Traumatska iskustva vezuju se internalizacijom i obeležena su vezanošću potreba i zabranom za određene likove.

TAT i rana trauma

- Namena TAT je da eksploracijom aktivne i provocirane fantazije dovede ispitanika na to da ekstrenalizuje svoja traumatska iskustva.
- Bitan momenat –imaginarna identifikacija sa personifikovanim protagonistima teme.
- Posmatranje TAT slika, dopunjeno instrukcijom, navodi ispitanike da pronadju značenje prikazane scene.

TAT i rana trauma

- Relativna neodređenost slika i potreba za nalaženjem značenja navodi ispitanike na aktivan odnos i na davanje ličnog suda o tome šta vide na slikama.
- Smisao ove faze-potenciranje subjektivnosti u opažanju, uključenost ličnosti i postizanje prevage “apercepcije” nad pasivno perceptivnim odnosom prema stimulusu.

TAT i rana trauma

- Iz prve faze ispitanik ide u sledeću gde relativno stečena apercepcijska relacija se zamenjuje dinamičnom igrom fantazije.
- Ako se ne ostvari prebacivanje od percepcije na apercepciju, a od nje na fantaziju, ispitivanje ne može dati nikakav rezultat.
- Bitna postavka TAT: da su značenja, apercepcija a posebno fantazija snažno uplivisani svesnom a još više nesvesnom dinamikom.

TAT i nesvesno

- Potrebe, želje, stavovi, afekti, konflikti-usmeravaju tzo svesti i odredjuju sadržaj simbolizacija.
- Ukoliko su potiskivanja jača ili je potisnuta potreba jača, utoliko se pre može očekivati da će se ona indirektno ispoljiti na neki “nelogičan” način, “neadekvatnom” dramatičnošću ili-gde ne treba.

TAT i nesvesno

- Sam stimulus upućuje ispitanike da aktiviraju potrebe koje su tokom biografije ličnih iskustava na odredjeni način frustrirane ili blokorane.
- Bitno: uvek se radi o sopstvenim potrebama ili potrebama vezanim za "objekte".
- Hiperproduktivnost se nekad javlja po tipu-priče u nastavcima.
- Tada je intervencija jasna-skratiti i završiti priču.
- Murray je smatrao da se ispitivanje treba obaviti u dve odvojene seanse.

TAT i nesvesno

- U prvoj seansi daju se prvih deset slika i navedena instrukcija.
- Orijehtacija ove seanse je “bliže realnosti”.
- U drugoj se izlažu narednih 10 slika, koje su manje odredjene, koje tematski zahvataju porodične i partnerske relacije i koje ispitanik može dramatiizovati”udaljeno od realnosti”.
- Da bi se postigao takav efekat, ispitanikun se daje nova instrukcija koja ga usmerava u tom pravcu.
- Danas-jedna seans a broj slika-10.

Teorijske postavke

- TAT je namenjen eksploraciji nesvesne dinamikečnosti.
- Sistem interpretacijskih hipoteza proizilazi iz dubinskih hipoteza.
- Neke hipoteze, Mari je izveo iz svoje teoriječnosti, koja je modifikacija psihoanalitičke teorije.

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- a. Učenje o nesvesnoj motivaciji, potiskivanju i nesvesnim konfliktima
- b. Učenje o simbolizaciji, snovima, asocijacijama i fantaziji
- c. Učenje o personifikacijama i identifikaciji

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- Mari je bio 100% psihoanalitičar.
- U potpunosti je delio mišljenje Frojda po pitanju razumevanja nesvesne motivacije i ličnosti.
- Intrigirale su ga metodološke mogućnosti razotkrivanja nesvesnih potreba, konflikata, afekata i stavova, mimo onih tehnika koje je otkrio Frojd.
- Jako se zainetresovao za tehniku projekcije slikama, koju je razvila Kristina Morgan.

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- KOMENTAR:
- Vidite, niko , osim Vas što studirate psihologiju, ne zna za Kristinu Morgan.
- A , ona je tvorac TAT-a, ne Marry.
- On ga je dopunio i teorijski uobličio.
- To je realnost i položaja žena i muškaraca u nauci i nekad i sada.
- Devojke, mislite o tome kad “prodajete” svoju pamet! Ne potcenjujte je, ona vredi, mnogo više nego što Vi znate!

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- Tehnika TAT-a je formirana po principu:
- “minimum direkcije uz maksimum slobode”, kao klasičan projektivni test.
- Ovakav okvir je delovao optimalno za smanjenje cenzure i za davanje prilike skrivenim i jakim snagama nesvesnog da preuzmu vodjstvo i diriguju sadržaj produkcije.
- U skladu sa klasičnim psihoanalitičkim postavkama.

Osnovne komponente teorijske koncepcije

TAT:

- Dakle nesvesni motivi i stavovi su su u pozadini ali determinišu doživljaje i ponašanje.
- Dakle, oni će u uslovima slikovne tehnike postati pristupačniji posmatranju i procenjivanju.
- Način ispitivanja ličnosti sa slikom sugerisanim pričama, je spoljni uslov, pod kojim će nesvesna motivacija postati neposrednije prisutna.

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- Ako u potpunosti prihvatimo psihoanalitičku teoriju, kako je Marry prihvatio, onda repertoar kategorija motiva koji bi se manifestovali u pričama svodimo na dva:
  1. **Libido(Eros) i**
  2. **Agresiju(Tantos).**

Marry nije prihvatio Frojdovu dihotomiju motiva, već McDougalla.

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- Usvojio je multifaktorijalni model Mc Douagalla.
- U njemu se pojavljuje 28 relativno nezavisnih motiva, tj. potreba.
- Marray je stvorio mogućnost da se izbegne redukcija.
- Različite potrebe koje se pojavljuju u akciji učesnika priča, mogu se rasporediti u odgovarajuću kategoriju kalsifikacionog sistema.

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- Marry je više nego Frojd priznavao važnost sredine, uslova i okolnosti, dakle spoljašnje realnosti.
- On smatra da sekvence u mašti i asocijacijama ne teku pravolinijski i da nisu pod dejstvom samo jedne iste potrebe.
- Da bi prihvatili unutrašnju realnost, moramo prihvatiti postojanje serija, kompleksa i sekvenci, ako su u pitanju slike akcija.

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- U tim serijama i sekvencama, nameće se jedan kvalitet potreba, susreće se sa drugim potrebama, obrazuje spre ili sudara sa drugim potrebama...
- U svojoj teoriji ličnosti Marry je puno pažnje posvetio analizi sukoba, formiranju spregova i drugim oblicima kombinovanja motiva.
- Rezultat TAT-a je više nego samo inventar intenziviranih motiva.

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- Potrebno je **prepoznati specifične spregove i puteve razrešenja.**
- U priručniku TAT opisani su postupci pomoću kojih se vrši identifikacija intenzivnih potreba ličnosti.
- Date su definicije pojedinih potreba, što omogućava diferencijalnu klasifikaciju.

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- Tabulator se popunjava podacima analiza svih prikupljenih priča
- Omogućava kvantitativnu analizu motivacije i
- Odredjavnje ranga intenziteta.
- Dinamika potreba zahtev da se odrede spregovi, koji po pravilu uključuju i elemente situacije.
- Ova analiza je više kvalitativna a jedinice su “teme”.

Osnovne komponente teorijske koncepcije TAT:

- Druga teorijska komponenta TAT je učenje o simbolizacijama.
- Test.materijal je grafičke vrste a stimulus je vizuelnog karaktera.
- Od ispitanika se traži da da maštovitu priču.
- Same slike su dosta neodredjene.
- U instrukciji, nigde se ne pominje da ispitanik treba da odredi sadržaj slike i da proceni pojedine aspekte stimulusa, kao što je slučaj sa Roršahom.

Osnovne komponente teorijske koncepcije

TAT:

- Kod TAT, postizanje adekvatnog ispunjenja zadatka iziskuje odlaganje, zamišljanje likova i čitavog spleta radnji i tokova.
- Ispitanik će dati priču koja je prepričano sećanje na neku priču koju je stvorio neko drugi ili će zaista odgovoriti dirigovnom maštom.

Bitno je pitanje-šta predstavlja dirigovana mašta i kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- Murray je bio dosta oprezan
- Dozvolio je mogućnost da mašta predstavlja jedan medijatorni proces izmedju stimulusa i potisnutih, nesvesnih sadržaja.
- Mašta može da pokrene dinamički relevantne nesvesne sadržaje i da ih uključi na simboličan način.

Kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- Dirigovana fantazija koja se podstiče TAT-om, može da uključi i nešto od sanjarenja, slobodnih fantazija i simbolizovanih snova.
- Što je udeo ovih manje kontrolisanih slikovnih proces veći-odgovori će biti bogatiji i dijagnostički vredniji.
- U okviru TAt analize se polazi od pretpostavke o odnosu svesnog i nesvesnog, koju je dala psihoanaliza.

Kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- TAT je samo tehnika koja zahvata uzorke u kojima se nesvesni sadržaji pojavljuju sa manje cenzure i iskrivljenosti nego u iskazima koji su dati u kontekstu realnosti.
- Snovi predstavljaju slikovno-simbolički proces koji je po svojoj determinaciji i sadržajima najbliži primarnom procesu.
- Dirigovana fantazija koju zahvata I prvocira TAT, je još stepen dalje od snova.

Kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- Podela TAT-a , na dve serije, od kojih je jedna bliža svakodnevim situacijama a druga dalja, kao i upućivanej na slobodu i maštovitost, treba da omogući zahvat u maštu blizu snovima.
- TAT pretenduje na zahvatanje ideacionih sadržaja koji su više oblikovani primarnim nego sekundarnim procesom.

Kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- Po Murray, TAT nije tehnika koja otkriva, nesvesne potrebe “uopšte”, već specifične spregove nesvesne dinamike u pjedincu.
- TAT nije test nesvesne motivacije , niti je test fantazije, već je test tematske aprepcije.
- Šta to znači?

Kakav je odnos između ličnosti i dirigovane mašte?

- Roršah je insistirao da se njegov test mrlja shvati kao neposredni test percepcije a posredno test ličnosti.
- Murry je svoj test smatrao aperceptivnim, što je po njemu proces shvatanja značenja, razumevanja ljudskog ponašanja i težnji.
- Pravi predmet personologije su motivi i ciljevi ličnosti a oni se mogu spoznati samo aperceptivno, intuitivno, empatički, recipatički i kritičkom empatijom.

Kakav je odnos između ličnosti i dirigovane mašte?

- Iz toga sledi da je TAT tehnika ispitivanja aperceptivne sposobnosti, odnosno načina tumačenja značenja ljudskog ponašanja.
- Murry je bio svestan da aperceptivni način spoznaje obiluje mogućnostima proizvoljnosti.
- Dakle, ličnost pojedinca na određeni način individualizira, te i spoznaju fizičkih pojava(percepciju) ali i spoznaju ljudi(apercepciju).
- Ove dve tehnike služe proučavanju individualnih stilova spoznaje pojava i ljudi.

Kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- Šta se događa kad ljudi treba da osmisle jednu ljudsku situaciju koja nema čvrsto obeležje nekog značenja?
- Ako prihvate zadatak, nemaju druge mogućnosti nego da budu proizvoljni.
- Dobijena priča može da se razloži u jedinice koje odgovaraju jednostavnom događaju u životu.

Kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- Ovu molarnu jedinicu analize, Murry, naziva prostom temom.
- U jednoj priči imamo obično više takvih epizoda, povezanih u kraće nizove.
- Splet ovakvih epizoda pokazuje “kompleksnu temu”.
- U sakupljenom materjalu, zadatog TAT-a, imamo veliki broj prostih i kompleksnih tema.

Kakav je odnos između ličnosti i dirigovane mašte?

- Analiza ovih tema koja je kvantitativna i kvalitativna i ima za cilj da pruži uvid u determinante, u preokupaciju ispitanika.
- Kvantitativna analiza će nam pokazati, koje se situacione varijable najčešće javljaju, kakvi se nizovi formiraju i kako se koja potreba razrešava.

Kakav je odnos između ličnosti i dirigovane mašte?

- Značenje se ne može otkriti redukcijom.
- U protokolu ima relevantnih i irrelevantnih tema.
- Nije sve što ispitanik da relevantan materijal.
- Ličnost se razotkriva u 4 ili 5 priča, ostale su personološki irelevantne.
- Ova postavka jasno potvrđuje da Murry ne spada u ekstremne projektiviste.

Kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- Naredno, logično pitanje je-po kome kriterijumu se mogu diferencirati otkrivajuće teme od neotkrivajućih i kompleksnih tema.
- Samo su one priče otkrivajuće gde je došlo do ličnog uključivanja ispitanika.
- Do ličnog uključivanja dolazi onda kada ispitanik uspostavi aperceptivni odnos sa nekim likom koji postaje personifikacije neke njegove aktuelne potrebe, neprihvažene želje, strahovanja.

Kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- Kada se uspostavi lični odnos izmedju ispitanika i nj.priče, onda on iznosi dinamične sadržaje koji su sastavni delovi njegove ličnosti i sastavni delovi njegovih predstava osoba, koje žive u njegovoj mašti.
- Dinamički sadržaji koje mi pokušavamo da otkrijemo, obično su povezani sa predstavom oca, majke, druga, devojke, omrznute osobe, rivala, ideala i sl.
- Taj ansambl, ima svoje stalne”predstave”, odnosno “mašta radi svašta”, jer se potrebe nikada ne mogu do kraja realizovati u stvarnosti.

Kakav je odnos između ličnosti i dirigovane mašte?

- TAT zahvata uzorak mašte u kojem su predstavljeni pojedini “važni članovi unutrašnjeg ansambla” i to u specifičnom odnosu prema sopstvenom ja.
- U toj interakciji, konstituenti ja predstavljaju potrebe dok konstituenti figura iz ansambla, predstavljaju pritiske.
- U dijagnostički relevantnim pričama srećemo teme i kompleksne teme u kojima se pojavljuje “ja” i “ansambl” u različitim konstelacijama.

Kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- Murry smatra da ukoliko sebe manje poznajemo, utoliko je procena više pod uplivom sastavnih delova naseg “ja” i našeg unutrašnjeg sveta, odnosno “ansambla”.
- Ako imamo uvida u sebe, to znači da nećemo ispoljiti subjektivnost, da nećemo projektovati u testovnom smislu.
- Testovna projekcija ne isključuje izvesno uvidjanje koje može da se javi pošto je iskaz dat.
- Taj fenomen Belak naziva eksternalizacijom.

Kakav je odnos izmedju ličnosti i dirigovane mašte?

- Bitan faktor za pojavu otkrivajućih odgovora jeste identifikacija.
- Ako nije došlo do identifikacije ispitanika sa nekim likom, onda je priča neutralna.
- Stoga je TAT i test identifikacije.

Murryjev sistem analize TAT priča

- Ovaj test su vrlo spremno i brzo prihvatili klinički psiholozi, a TAT je stao odmah uz Roršaha.
- Smatrale su se komplementarnim tehnikama, govorilo se da Roršah hvata nesvesnu strukturu a TAT nesvesnu dinamiku ličnosti.
- Klasičan Murryjev sistem TAT analize zove se “need-press”, sistem P-P, potreba i pritiska
- Svaka priča, podvrgava se analizi a podaci se rasporedjuju u sledeće kategorije:

Kategorije

1. Vodeči lik ili heroj
2. Potrebe i stremljenja
3. Pritisci koji deluju na heroja
4. Tema priče i tematski kompleksi
5. Ishod

Vodeći lik priče

- se većini priča lako prepoznaje.
Za psihološku interpretaciju bitan je karakter povezanost ispitanika sa likom priče.
- Nema načina da saznamo da li je literarni protagonist priče nastao uključivanjem ličnosti ispitanika ili bez nje.
- Murry je ponudio neke kriterijume za određivanje i prepoznavanje vodećeg lika.

Vodeći lik priče

- To je obično literarni protagonist priče.
- Heroj je skoro uvek protagonist
- Ali protagonist nije uvek heroj.
- Bolje je i opširnije prikazan nego drugi likovi
- Najviše vremena u prikazu dobija protagonist što još uvek ne znači da je on vodeći lik.
- Pravi heroj priče, najčešće po mnogo čemu lici na ispitanika (seksualna uloga, generacijske i klasne kategorije).

Potrebe i stremljenja

- Kako i na osnovu čega da prepoznamo izraze nesvesne dinamike?
- Sve akcije heroja, nj. stremljenja, stavovi i osećanja čine materijal koji u sebi krije bitnu poruku.
- Poseban značaj imaju one akcije i stavovi heroja koji su neobični i specifični.
- Sve što je under ili over intenzitet je takodje značajan materijal.

Potrebe i stremljenja

- Kako se ovi sirovi podaci pretvaraju i raspoređuju u klase potreba?
- TAT je tu znatno slabije razradjen od Roršaha.
- Murry je dao kalsifikaciju motiva koja obuhvata 28 vrsta.Svaka je definisana.
- Izmedju sirovog test.materjala i defin. potreba, ostavljena je praznina,koju može da premosti samo iskusni kliničar.

Potrebe i stremljenja

- Murry je ostavio ovu prazninu jer je odbacio operacionalizaciju.
- Po njemu je besmisleno definsiranje motiva akcijom, jer svaki pojedinac na specifičan način izražava svoje potrebe.
- Operacionalizam i personologija nisu kompatibilni.
- Dakle, važnije je ko je dao interpretaciju, nego dali je primenjen TAT ili neka druga tehnika.

Pritisci koji deluju na heroja

- Murryjev pristup analizi TAT priča je dijalektički.
- Svaku priču gledamo kao projekciju suprotnih snaga i stremljenja u sukobu.
- Likovi priča imaju svoje zelje, ciljeve, obično su prikazani u dramatičnim scenama, u savladjivanju teškoća, otporima, borbi.

Pritisci koji deluju na heroja

- Dakle, nisu samo heroji važni, već i to kako se prikazuje otpor tim stremljenjima ali kako su prikazane reakcije na aktualizaciju tih potreba
- Potrebe koje eksplorišemo TAT.om, su neprihvaćene, odbačene, potsinute , koje imaju svoju anitezu.

Sa psihološke tačke gledišta TAT je tehnika eksploracije latentnih konflikata ličnosti a ne potreba kao takvih.

Pritisци koji deluju na heroja

- Analogno klasifikaciji potreba, Murry je dao i klasifikaciju sila koje iz psihološkog polja deluju na ličnost.
- Procenjivač koji koristi Murryijev PP sistem, treba da odredi na koji način je heroj povezan sa sredinom, odnosno na koji način sredina deluje na heroja.
- Treba potom da rasporedi datu silu u odgovarajuću kalsu pritisaka.
- Identifikacija pritisaka i izbor najpogodnije klase vrši se kliničkom procenom, isto kao i potreba.

Pritisци koji deluju na heroja

- Termin “press”, služi za označavanje onih interakcionih uticaja koji iz psihološkog polja deluju na heroja.
- Pritisak asocira na nepoželjno, negativno.
- Nikome ne bi palo na pamet da pažnju, poštovanje, ljubav i podršku koju nam okolina kazuje nazove pristikom.

Pritisци koji deluju na heroja

- Termin pritisak u TAT.obuhvata i pozitivne i negativne uticaje.
- U ovoj kategoriji prikazujemo komponente celokupnog psihološkog polja u kome je lociran heroj.
- Zato je jasnoće radi potrebno govoriti o pozitivnim i negativnim pristicima.

Tema priče

- U svakodnevnom životu, ono što je nama najznačajnije izdvajamo kao događaje o kojima pričamo.
- Događaj je segment zbivanja koji smo izdvojili zbog neke izuzetnosti
- U razvoju priče na TAT, pojavljuju se segmenti ili sekvence, koji imaju veći ili manji značaj.

Tema priče

- Bitno je da tok priče ima neki svoj raspored i organizaciju i svoje podceline.
- Murryijeva personološka kompozicija omogućava formalno odredjivanje tema
- Da bi tema u nekoj priči mogla da se odredi, potrebno je otkriti red važnosti, prepoznati izuzetnost i osetiti poziciju ispitanikovog predstavnika u priči, tj. heroja.

Tema priče

- Tema odgovara događajima u svakodnevnom životu.
- Tema je jedan od iznetih više mogućih događaja u priči.
- Obično se tema sastoji od jedne potrebe i jednog pritiska, to je obična tema.

Ishod priče

- Je neverovatno značajan
- Njime se iznosi stav prema mogućnostima razrešenja konflikta
- Kraj priče je jedna vrsta završene teme.

Modifikovani sistemi analize

- Murry je dao niz korisnih sugestija kako da se dobijene priče analiziraju, podaci klasifikuju i kako da se interpretiraju.
- TAT nikad nije standardizovan
- Nikakve norme nikada nisu utvrđene
- Izvodjenje zaključaka nikad nije formalizovano i sprovedeno statističkim načinom

Modifikovani sistemi analize

- Murry nije ni blizu Roršahovom dogmatizmu.
- Medju kliničarima u SAD se formiraju specijalisti za projektivne tehnike.
- Medju njima je bilo kreativnih pojedinaca koji su eksperimentisali sa TAT.
- Takav je bio Schneidern, 1951.

Modifikovani sistemi analize

- Odabrao je klinički slučaj, hospitalizovanog mladiča sa prijemnom dijagnozom Sch.
- Potvrgao ga psihodijagnostici pomoću kompletne baterije.
- Kasnije je pac. Bio na individualnoj terapiji,.

Modifikovani sistemi analize

- Mladić je dobio pseudonim John.
- Nj. dosije uzet je kao osnova za jedno istraživanje.
- Šnajdman je dobio pristanak 16 najistaknutijih specijalista za TAT i projektivne metode da učestvuju kao psihodijagnostičari u proceni ličnosti Johna.
- Koristili su se slepom metodom
- Osim zapisnika testiranja nisu imali nikakve druge podatke o Johnu.

Modifikovani sistemi analize

- Imali su po dva zadatka.
- Trebalo je dati pismeni izveštaj o ličnosti Johna.
- Trebalo je pismeno prikaziti svoju modifikaciju analize, obrade i klasifikacije TAT materijala.
- Ti ljudi su bili: Leopold Bellak, Robert Holt, Jullian Rotter, Magda Arnold i dr.

Modifikovani sistemi analize

- Šnajdamn je ustanovio da su eksperti, uprkos ograničenju nametnutom slepom metodom, postigli visoku saglasnost u dijagnostičkoj klasifikaciji.
- Zaključak o Sch nije bio isključivo dijagnostikovan na TAT-u.
- Rezultati su pokazali da je u pogledu klasifikacione dijagnoze TAT slabiji od jedne modifikacije nazvane MAPS-make a picture story, čiji je autor Šnajdman, a MAPS je takodje bio u sklopu baterije.

Modifikovani sistemi analize

- Ustanovilo se da su formulacije o psihodinamici preko svih 14 sistema podudarne, mada postoje neke male razlike.
- Većina je polazila u interpretaciji od psihoanalitičke teorije.
- Iz toga se ne može zaključiti da je teorijska osnova TAT psihoanalitička.

Modifikovani sistemi analize

- U pogledu sistema analize i obrade TAT, koji su eksperti demonstrirali, oni predstavljaju varijacije jednog opsteg pristupa koji bi se mogao nazvati racionalno-klinički.
- Racionalan- jer su eksperti koristili pravila koja se uvek nameću kad se traži sistematičnost.

Modifikovani sistemi analize

- Sistematičnost su demonstrirali skoro svi specijalisti, bilo da su analizirali I obradjivali sadržaj ili formalne aspekte priče.
- Pristup je bio klinički jer su mnoge premise na kojima su odluke zasnivane u procesu zaključivanja, klasifikacije i izbora, ostale neformalizovane.

Modifikovani sistem analize

- Pitanje:koje varijable ličnosti uključuju procenjivači u svoje sisteme?
- Šnajdaman je utvrdio da se u sistemima obrade TAT-a sreću sledećih 18 varijabli ličnosti:

Modifikovani sistem analize

- ❖ Spoljne sile
- ❖ Motivacija
- ❖ Stavovi i verovanja
- ❖ Frustracije i konflikti
- ❖ Afekti i raspoloženja, uključujući i negativna do neprijateljstva
- ❖ Seksualni sadržaji mišljenja i ponašanja
- ❖ Nivo psihoseksualnog razvoja

Modifikovani sistem analize

- Super ego i vrednosni sistem, uključujući i ego ideal
- Samokontrola i ego-snaga
- Uvid u ja i koncept o svome ja
- Odbrambeni mehanizmi
- Kontakt sa realnošću
- Objektni i interpersonalni odnosi

Modifikovani sistem analize

- Inteligenciju
- Mišljenje uključujući opažaj i fantaziju
- simptome bolesti i etologiju, prognozu i predviđanje uspeha lečenja i
- postdikciju u odnosu na biografiju i doživljaj prošlosti

Modifikovani sistem analize

- Bez obzira što se ovih 18 varijabli ne pojavljuje u svim sistemima analize TAT-a, niti svi aspekti pridaju isti značaj pomenutim varijablama, nameće se zaključak da TAT dopušta procenu celokupne ličnosti shvaćene u jednom klinički-dinamičkom smislu.

Modifikovani sistem analize

- Koji su aspekti pristupa analizi TAT-a najviše isticani?
- Šnajdaman nabraja pet glavnih aspekata:
  1. Normativni aspekt(1/4 spec.ističe ga kao primaran).
  2. Aspekt heroja priče-značajan u svim sistemima analize TAT-a.

Modifikovani sistem analize

3. Aspekt interpersonalni odnosa

4. Perceptualni aspekt

5. Intuitivni pristup

Struktura TAT slika

- Pretpostavka o jednakosti stimulusa
- Po istoj stimulusi u regularnoj seriji predstavljaju stalnu veličinu ustaljenig kvaliteta.
- Svaka pojedina slika ima nešto posebno medju dijagnostičkim tehnikama.
- Samim tim što se svi ispitanici susreću sa istom serijom slika, stvorena je situacija u kojoj se razlike u odgovoru više ne mogu tražiti u stimulusu, nego u individualnim razlikama ličnosti ispitanika.

Struktura TAT slika

- U individualnoj analizi slučaja uvek postavljamo sledeća dva pitanja:
  1. Po čemu se dobijena priča na slici X razlikuje od priča “merodavnog uzorka” na istoj slici?
  2. Kako je priča na slici X povezana sa stimulusom i sa pričama iste osobe na ostalim slikama?

Strukturna TAT slika

- Prilikom obrade TAT-a, kombinuju se normativni i intuiivni postupak.
- Polazimo od toga da komparacijom odgovora različitih osoba na iste stimulse, razlike u dobijenim odgovorima pripisujemo isključivo onima koji daju priče.
- Period ekspanzije TAT-protekao je u znaku poverenja u ove argumente.

Strukturna TAT slika

- Kao i sve druge tehnike, TAT je morao da prodje kroz niz provera.
- Problemi su se pojavili onda kad su empirijske provere podvrgnule kontroli bitne pretpostavke na kojima se zasnivala klinička procena.
- Došlo je do pojave oprečnih rezultata.
- Npr. Istraživanje koje je vodio Rappaport, dalo dobre rezultate u smislu diferenc.dijagnoze, na osnovu TAT.a

Strukturna TAT slika

- Ali, istraživanje koje je vodio Eron, 1949, koje je više bilo normativno-deskriptivno nego kliničko, rezultati su bili drugačiji.
- Suprotno Rappaportu, Eron je ustanovio da TAT slabo diskriminira nozološke grupe, kao i razlike između normalnih i kliničkih grupa u celini!

Strukturna analiza TAT slika

- Eron je dao neke zanimljive nalaze , kao:
- Smanjena produktivnost, tj.pojava oskudnih priča nije prihvatljiva specifičnost nijedne kliničke grupe, jer se javlja skoro kod svih grupa.
- Još manje je prihvatljivo to, da su takve priče znak zastoja misaonog toka shizofrenog tipa, kao što su neki kliničari tvrdili.

Strukturna analiza TAT slika

- TAT teme-surovosti, neprijateljstva, smrti, potčinjavanja, osećaja krivice i frustracije su prilično pravilno rasporedjene, po relativnoj učestalosti, izmedju svih grupa.
- Eron izvodi zaključak da je sadržina fantazija većine ljudi vrlo slična i da na osnovu nje ne može da se vrši diferencijalna klasifikacija.

Strukturna analiza TAT slika

- Čak ni homoseksualnost nije diskriminativna na TAT-u.
- Ustanovio je da postoje razlike između hospitalizovanih i nehospitalizovanih pacijenata.
- Hospitalizovani daju više priče čiji je emocionalni ton apatičan i iznivelisan.

Semantički diferencijal i TAT SLIKE

- U proučavanju TAT slika kao stimulusa korišćene su modifikacije semantičkog diferencijala.
- Grupa ocenjivača je popunjavala liste pridevskih parova ocenama o utisku koji svaka pojedina slika ostavlja.
- To je omogućilo da dobijemo evaluativni list svake slike.

Navode se sledeće ocene utisaka pojedinih TAT slika:

1. Pasivno, tužno, sigurno, asesualno
- 3.BM tužno, beznadežno, neprijatno, impulzivno
- 3 GF veoma tužno, beznadežno, neprijatno, strogo
- 4.Veoma agresivno, impulzivno, odbacujuće strogo
- 6 bm prilično tužno, neprijatno, asekusalno, kontrolisano i
- 10 zavisno, optionistički, prihvatljivo, sigurno, srećno.

Pokazalo se da je:

- Većina TAT slika tumurna i ostavlja neprijatan utisak.
- To se mora uzeti u obzir prilikom interpretacije.
- Zato je bilo potrebno odrediti stimulusne karakteristike slika.

Diferencijalne karakteristike slika

- Jedna od osnovnih postavki projektivnih tehnika, pa i TAT-a je da strukturiranost stimulusa je obrnuto srazmerna udelu nesvesne dinamike u sadržini ili formi odgovora.
- Što je zadatak manje strukture, to je stimulus manje uklopiv u kovencionalne šeme i obrasce, te će dati odgovor biti ličniji.

Diferencijalne karakteristike slika

- Prvih 10 slika su stvarnije, drugih 10 više nestvarne.
- Očekivalo se da će se ispitanici nakon “zagrevanja”, još više “opustiti” u drugoj seriji.
- Ovo se nije desilo.
- To što se na drugoj seriji dešava pripisuju pojavi koja se zove-
”patološka pristranost”.

Patološka pristrasnost

- Je pojava koja se dešava pri zadavanju svih projektivnih tehnika. Sve su one na neki način "patološki pristrasne", jer!
- Se ličnost preko njih opisuje kao zapletena u konflikte i odbrane, daleko više nego preko drugih tehnika.
- Ova pristrasnost se javlja usled interpretacijskih pravila na dugim tehnikama (Mahover, Roršah) a na Tat-u zbog prirode samog stimulusa!

Fizička sličnost kao činilac projekcije

- Stimulus je podeljen na osnovu sledećih karaktersitika: pola, uzrasta, stepena strukturiranosti.
- Pored izvesnog broja univerzalnih stimulusa postoje i specifični koji su namenjeni:
  - Isključivo zenskom polu
  - Muškom polu
  - Slike za dečji uzrast

Fizička sličnost kao činilac projekcije

- Autori su posli od prepostavke da fizička sličnost sa likovima na TAT-u ima bitnog značaja.
- Identifikacija je neophodna uslov za dijagnostičku procenu.
Dakle svi činioci koji utiču na poistovećivanje imaju prvorazredni značaj.
- Neka istraživanja navode da se žene često poistovećuju sa muškim likovima ali ne i obrnuto.

Fizička sličnost kao činilac projekcije

- Neki drugi su utvrdili da presudni značaj ima scena koja se odigrava.
- Utvrdilo se u većini istraživanja da se identifikacija ne odvoja polno već na neki drugi način.
- Postavilo se pitanje postoje li polne razlike u odgovorima na TAT-u?

Polne razlike na TAT-u!

- Pomenut čest fenomen kod žena-inverzne identifikacije, daleko češće nego kod muškaraca.
- Dalja istraživanja pokazuju da je inverzna identifikacija alternativna, da zavisi od potreba koje se projektuju.
- Motivi uspeha, potvrdjivanja, takmičenja i agresivnosti biće projektovani u muški lik.

Polne razlike na TAT-u

- Ali i princip “fizičke sličnosti”, često se zadržava kao okvir za projekciju ženskih potreba i aspiracija.
- To znači da žene često pribegavaju dvostrukom kriterijumu izbora “paravana” projekcije.
- S time je u vezi pitanje: Zbog čega se i kod muškaraca ne javlja alternacija u kriterijumu izbora pola sa kojim se identifikuju?

Polne razlike na TAT-u

- Objašnjenje ove pojave verovatno treba tražiti u pojavi nejednakog vrednovanja polova.
- Iz ovog proizlazi da je podela TAT slika na muške i ženske opravdana ali nije opravdano nametanje.
- Trebalo bi dopustiti da ispitanici biraju seriju koja im odgovara, sa kojom mogu da se identifikuju.
- Nametanje selekcionisane serije(muške) više odgovara muškarcima nego ženama.

Značaj socio-ekonomskih obeležja

- Ljudi sa sela-identifikacija sa slikama sa sela i nj. likovima i obrnuto...
- Pripadnost društvenoj kategoriji
- Boja kože...Tompson obojio bele likove u crne kad ih je zadavao crncima....
- Crni ljudi nisu bili uverljivo drugačiji na “crnom “ TAT-u, nego na belom...dakle crni TAt nije bio prihvaćen....
- Tompson je našao da TAT može registrovati društvene pojave....

Istraživanja vojnih psihologa

- Opet pribegli operaciji prilagodjavanja TAT likova
- Tako su nastale serije specifičnih serija TAT sa odredjenim likovima iz raznih rodova vojske...
- Posebni TAT za rodove podmornica...sa likovima u vrlo kritičnim situacijama
- Isto tako i za padobrance
- Ostaje pitanje stvarne vrednosti ovakvog približavanja ispitaniku.

Kriterijumi dobrog tematskog stimulusa

- TAT-tehnika koja mnogo obećava a malo toga ispunjava
- Karakter njenih slabosti je takav da je mnoge podsticala na ispravke i usavršavanja.
- Pozicija TAT je paradoksalna.
- Mnogobroja istraživanja su pružila formiranje jednog bogatog fonda znanja koji uveliko prevazilazi ono što su Morganova i Murry radili kad je tehnika oformljena.

Kriterijumi dobrog tematskog stimulusa

- Svaka od novih tehnika zadržala je nešto od izvornog TAT-a ali je i bila toliko različitica da se procene dobijene primenom tematskih tehnika druge generacije ne mogu direktno uporedjivati.

Agresivnost na TAT-u

- Agresiji kao sklonosti ličnosti pridaje se veliki teorijski značaj.
- Dinamička dijagnoza obuhvata i agresivnost kao sastavni deo ličnosti.
- Agresivnost je u mnogim svojim oblicima kažnjiva, moralno neprihvatljiva.
- Zato se agresivnost često javlja prikriveno, kao latentna potreba koja se teško prepoznaje i maskira.

Agresivnost na TAT-u

- Reputacija projektivnih tehnika počiva na njihovoj moći da registruju latentne potrebe.
- Ako je to tako onda je odnos između TAT-a i agresije inverzan.
- Osobe koje su skriveno agresivne ispoljiće to na TAT-u.
- Dugo se verovalo da je to tako.
- Ali, dešavalo se da je neko manifestno agresivan i da je i na TAT davao otvorene agresivne priče.

Agresivnost na TAT-u

- Onda je postavljena teza da su svi ljudi agresivni i da nije bitno da li se agresivnost ispoljava pretežno manifestno ili latentno....!!!
- Možda je za sada najbolje, odreci se pomenutih hipoteza, kao i strogih dijagnostičkih zaključaka i posvetiti više vremena razgovorima sa ispitanicima, polazeći od njegovih TAT priča kao tema.

Provera mernih osobina TAT

- Projekt. Tehnike su uvek oskudevale u psihometrijskim dokazima svoje vrednosti, pouzdanosti i korisnosti.
- Relativno slabi rezultati baždarenja, doveli su do jaza između projektivista i psihometričara.
- Obe strane su iskazivale slabo prikriveno potcenjivanje suprotne strane.

Provera mernih osobina TAT

- Nije teško pogoditi kakvo mišljenje o TAT-u ima “čisti” psihometričari.
- Poslednjih decenija sa transformacijom strogo kliničkih projektivnih tehnika u istraživačke instrumente, antagonizam je nešto popustio,
- Relativno najviše podataka je prikupljeno o pouzdanosti i validnosti TAT-a.
- Ovi rezultati zavise dosta od izabranog postupka provere.
- Koeficijenti korelacije kreću se od 0.30-0.90...., što pokazuje znatnu nestabilnost.

Provera mernih osobina TAT

- Slaganje izmedju testa i retesta takodje se uzima kao mera pouzdanosti TAT.a
- Tomkins je objavio istraživanje u kojem je primenio TAT na 45 devojaka a zatim ih podelio u 3 x 15 grupe i testirao u različitim intervalima.
- Rezultati su bili sledeći:

Retest

- Sa intervalom od 2 meseca, $r=0,80$
- 6 meseci $r=0,60$
- 10 meseci $r=0,50$ -
- Opadanje stepena slaganja izmedju testa i retesta proporcionalno vremenskom intervalu je opšta pojava.
- TAT nije izuzetak.
- U odnosu na testove sposobnosti rezultati su niži.
- Ali u TAT u se javljaju relativno trajne komponente kao što su kognitivni i verbalni stil i vrlo promeljive komponente kao što su korelati raspoloženja i aktuelne tenzije.
- Valjanost TAT ispitivana istim postupcima.

Eksperimentalna provera valjanosti

- Njome se služio Murray.
- ZAKLJUČAK:
provere valjanosti daju različite rezultate, ali jedno je sigurno: TAT opstaje i u 21. veku.